

ОСОБИСТІСНА ІНІЦІАТИВНІСТЬ І ПЕРЕКОНАННЯ ЖУРНАЛІСТА У ЦИФРОВУ ДОБУ: ВИКЛИКИ ТА ОРІЄНТИРИ ПРОФЕСІЙНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ

Тези представляють теоретичний аналіз ролі особистісних переконань і власної ініціативності у контексті професійних вимог у епоху надсучасних технологій на прикладі штучного інтелекту, що дозволяє зрозуміти загальний рівень постановки актуалізованого питання у сфері журналістики. Власна ініціативність і особистісні переконання виступають не просто особливими якостями окремого журналіста, а необхідними характеристиками кожного з журналістів у контексті професійних вимог сучасного медіапростору та цифрового суспільства.

Акцентується увага на важливості всебічного навчання і живого спілкування задля виховання відповідних якостей, що дозволять зробити інформаційний текст відповідним до вимог та запитів сучасних читачів, і дозволить сфокусувати постановку проблеми на її вирішенні шляхом точкового орієнтування на вимоги й основні проблеми медіапростору сьогодення.

Ключові слова: цифрові технології, штучний інтелект, журналіст, професійні вимоги, конкурентоспроможність, особистісні переконання, ініціативність, цифровізація, вимоги, навички, адаптація.

У контексті трансформації медіапростору, спричиненої цифровізацією та активним впровадженням технологій штучного інтелекту, значно зростає роль особистісних характеристик журналіста, зокрема ініціативності та сформованих переконань. Ці риси розглядаються як ключові складові професійної ідентичності, які забезпечують здатність адаптуватися до змін, зберігаючи при цьому якість і достовірність журналістського контенту. Зміна парадигми журналістської діяльності потребує не лише технічних навичок, але й глибокого усвідомлення соціальної відповідальності, морально-етичних орієнтирів та здатності до самостійного аналітичного мислення. З огляду на зростаючу конкуренцію з боку автоматизованих систем, зростає попит на журналістів, які здатні продукувати оригінальний, авторський контент, що вирізняється глибиною осмислення та інтерпретацією інформації. У цьому контексті дослідження ініціативності як прояву професійної суб'єктності набуває особливої актуальності.

Ініціативність і власні переконання журналіста – характеристики, без яких у сучасному медіапросторі журналісту складно, а часом – просто неможливо вести професійну діяльність.

Сьогодення як безпрецедентний етап цифровізації суспільної комунікації й початок епохи надтехнологій, за прикладом штучного інтелекту, висуває нові умови до освіченості журналіста і його морально-етичних орієнтирів, поглядів на певні загальні чи виокремлені аспекти суспільно-політичного життя, яке вирує у глобальному інформаційному просторі, а також на найближчих до професіонала рівнях сприйняття інформації, декодування, обробки, повторного кодування інформації та передачі готових матеріалів задля поширення вибраних повідомлень.

Але сьогодення вимагає від журналіста орієнтуватися не тільки на власні переконання та особистісне світобачення, але й на тренди обробки інформації, зокрема – використання надтехнологій штучного інтелекту.

За статистикою платформи пошуку роботи та публікацій вакансій Jooble.UA лише у 2022 році 39% світових компаній вже інтегрували інструменти й моделі штучного інтелекту [3], а серед вакансій, які пов'язані з журналістською діяльністю за 2025 рік, можна побачити серед стандартного переліку вимог до навичок та вмінь оригінальність і вміння працювати зі штучними інтелектом, які є рівноцінними [1].

Таким чином, зростає потреба у набутті нових функціональних та опціональних здобутків журналіста як професіонала, що може конкурувати з надтехнологіями і вміє оперувати їхнім функціоналом за потреби роботодавця і в якості одного з видів інструментів для текстового редагування, оформлення матеріалів і використання надтехнологій для створення аудіо чи відеоконтенту, що забезпечує журналістові конкурентоздатність у добу скорочення робочих місць та зумовлює вигідну перевагу над іншими конкурентами, що претендують на вакантну посаду.

За даними, які надає результат опитування, яке проведено з 11 по 24 червня 2024 року Інституту масової інформації, репрезентує, що близько 22% українських редакцій використовують технологію штучного інтелекту для створення чи обробки матеріалів на постійній основі [4]. Але ще 30% опитаних зазначили, що редакція зрідка залучає технологію штучного інтелекту в публікації інформації.

Варто зауважити, що технології штучного інтелекту вже залучено для написання основної маси тексту, натомість роботу людини-журналіста використовують для обробки цієї інформації, надання їй вигляду, який

буде читабельний для більшої кількості аудиторії і водночас для ще більшого числа людей стане зрозумілим і цікавим, оскільки штучність написаного, точніше – неприродність набраного тексту відчувається через алогічний план побудови інформації і нелюдську поетапність викладу думок, яка виказується диференційованою шаблонністю викладу матеріалу.

У такому разі цінність журналіста саме як людини, яка механічно переказує інформацію на зразок роботизованої машини для друку, набагато знижується у порівнянні зі зростанням потреби як професійної сфери журналістики стосовно компетентних співробітників, так і зацікавленість в ніші читачів у якісному матеріалі від власне журналістів, у тексті простежується авторський стиль, логіка думок та незвичне представлення актуалізованого питання, а також оригінальний погляд на інформацію, яка згодом буде надана читачеві як можливий варіант готового медіапродукту.

Вже в такому контексті реалізація журналістських стандартів може бути набагато заниженою, хоча й до виникнення й розповсюдження алгоритмів штучного інтелекту проблема дотримання етичних аспектів журналістської діяльності перебувала на досить низькому рівні серед більшості як глобальних, світових видань, так і регіональних, місцевих.

Саме в цьому питанні творчість та креативність журналіста актуалізується якнайкраще, оскільки потрібно вміти поєднувати власне світобачення, яке не буде упереджувати читача щодо власних читацьких висновків, не нав'язуватиме думку самого журналіста, але репрезентуватиме особливий погляд на ситуацію у контексті аналізу і представлення тексту, аудіофрагментів чи відеоматеріалів, які супроводжують медіапродукт журналістської творчості як особливий вид людської діяльності у сфері взаємодії й передачі загальними каналами інформації чи засобами комунікації необхідних повідомлень.

Проте мало хто відважується саме на ініціативність у її найкращому розумінні як інноваторства і провадження нового погляду на звичні речі, які до цього не наважувалися озвучити, оскільки виявляється, що за лідерськими переконаннями стоїть відповідальність, а її не кожен готовий прийняти і відповідати за власні слова та ідеї.

До того ж існує достатньо ґрунтовна проблема виховання ініціативності як якості, що дозволяє людині виказувати свою перевагу та лідерство серед групи чи спільноти, чи груп спільноти, оскільки існує ризик стикнутися з протилежними думками, ідеями або зустріти опір впровадження власного світобачення. Інший аспект проблеми полягає в тому, що здобуття освіти та навчання як процес отримання та засвоєння нових навичок може бути психологічно травматичним, і у більшості випадків орієнтований лише на здобуття теоретико-інформаційного аспекту навчання без відпрацювання належним умовам наближених до реальних чи навіть польових, якщо казати у контексті роботи фахівців.

Серед серйозних проблем які можуть перерости у реальні загрози здобуття вищої освіти одна з найважливіших – проблема відсутності живого мислення. Саме у такий спосіб виникають ідеї, які відповідають власним творчим, креативним виявленням людської діяльності як особливого виду розумового процесу, що має вираження у амбіційності, нестандартному погляді на проблематику, оригінальному пошуку шляхів вирішення проблемних питань.

Відсутність живого спілкування унеможливорює реалізацію думок у висловлювання і, як наслідок, суспільного оцінювання, схвалення чи засудження таких дій. Натомість зберігається тенденція до безумовного сприйняття інформації: найчастіше здобувачі освіти отримують знання механічно, без елементів усвідомлення, переосмислення та висновків, які були б реальним результатом опрацювання матеріалу, тобто відображення саме процесу живого осмислення нової інформації задля її засвоєння і використання у подальшому кодуванні як прикладі шифрування інформації для інших людей, які мають потребу у засвоєнні цієї інформації.

Існують об'єктивні та суб'єктивні причини, що зумовлюють таке становище недостатньої сформованості лідерських якостей.

Серед об'єктивних причин варто назвати замовчування саме пошуку вирішення питання, а зосередження лише на тому, що проблема занадто масштабна та невирішувана. До того ж постановка питання робиться не з акцентом на вирішення та досягнення мети, а лише на те, чому така ситуація взагалі є можливою з теоретичного погляду та у нереальних умовах, які важко співвіднести з дійсністю, у якій доводиться навчатися та працювати, зокрема, журналістам як майбутнім фахівцям у професії.

Ускладнення умов процесу навчання викликані пандемією COVID-19 2020-2022 років та повномасштабним вторгненням на територію України у 2022 році військами Російської Федерації. В результаті, умови, в яких доводиться здобувати як загальну освіту, так і вищий ступінь освіти, мали схильність до зменшення інтенсивності та, що не менш важливо, зменшення контролю за виконанням поставлених практичних умов, які можна здобути лише в процесі комунікації, чого були позбавлені багато здобувачів освіти. На момент розгортання гарячої фази війни таких здобувачів освіти була переважна більшість.

Також існує обмежене і достатньо вузьке коло спілкування, яке не формує взаємобмін інформацією з різних галузей та сфер людської діяльності, що, у свою чергу, надзвичайно збіднює людську обізнаність та світобачення у контексті насичення здобутками фактами даними та останніми дослідженнями з різних джерел інформації; відсутнє обговорення отриманої інформації; немає достатнього рівня декодування матеріалів, оскільки не всі повідомлення взагалі доречно передавати у їхньому вигляді з першоджерела, бо підготовленість реципієнтів до сприйняття такої інформації може бути на занадто низькому рівні, що

погіршить засвоєння цієї інформації, а тому не буде достатньо корисним для того, хто цю інформацію сприйматиме.

Так ряд об'єктивних причин впливає на виникнення суб'єктивних елементів, які мають тенденції до повторюваності серед українського суспільства та, зокрема, серед здобувачів освіти як майбутніх спеціалістів.

Небажання спілкуватися може перерости у замовчування власного світобачення чи погляду на проблематику того чи іншого питання, яке можна буде використовувати як безініціативність, що спонукатиме людей до посилення тенденції механічної передачі інформації. І хоча такий спосіб навчання стає все більш популярним через неможливість забезпечити відповідний рівень живого спілкування, проте у суспільстві все гостріше постає потреба у збереженні авторського тексту як виду журналістської творчості, оскільки таким чином зберігається відчуття діалогу та прослідковується потреба людей у спілкуванні та міжособистісній комунікації в режимі реального часу.

Такі спостереження журналістів можуть бути використані як основа для соціальних орієнтирів і навчальної методології, які ґрунтуватимуться на особистісному сприйнятті інформації, якщо достатньо поширити таку інформацію серед суспільства, використовуючи технології соціальних мереж і засобів соціальної комунікації через відповідні платформи, інтернет. Це, загалом, можливо реалізувати лише за безпосередньої активності молодого покоління, яке зберігає ініціативність у погляді на проблеми і готове вкладати часовий та трудовий ресурс у досягненні цієї мети.

Аналіз викликів, з якими стикається журналіст у цифрову добу, дозволяє зробити висновок про необхідність переосмислення традиційних уявлень про професійну компетентність у сфері масової комунікації. Особистісна ініціативність, здатність до критичного осмислення інформації та вміння зберігати власну ідентичність в умовах інформаційного тиску постають як необхідні умови ефективної та етично вмотивованої журналістської практики. Водночас важливо враховувати соціокультурні та освітні чинники, що впливають на формування лідерського потенціалу журналіста, зокрема обмежений доступ до якісної комунікації, дефіцит міжособистісної взаємодії в освітньому процесі та низький рівень критичної рефлексії. Усі ці чинники потребують системного осмислення в межах журналістської освіти та професійної підготовки кадрів.

Звичайно що не можна нехтувати рівнем знань та грамотністю кандидата на посаду журналіста, але саме особисті якості людини затребувані не менше, ніж освіта та загальна кваліфікація.

Так, одна з найбільших платформ для пошуку роботи work.ua серед опису навичок для журналіста вже на другому місці розміщує невичерпну цікавість і твердість характеру, які поступаються першим місцем лише вищій освіті, до того ж не завжди потрібна саме профільна орієнтація та здобуття відповідного освітнього ступеню за фаховим спрямуванням [2].

Варто також не применшувати значущість менш деталізованих та непомітних навичок Soft Skills, тобто тих, які вже відпрацьовані і знаходяться серед переліку вмінь, що виконуються автоматично, налагоджено і відпрацьовано.

Одним з прикладів менш помітної, але не менш потрібної навички - це швидкість друку тексту, що для журналіста має бути на порядок вище від норми, яка умовно визначена на рівні 150 знаків на хвилину. Для професіонала такий показник вважається занадто низьким і має становити хоча б від 250 знаків на хвилину, а у деяких випадках й понад 310 знаків на хвилину [2].

Не очевидно, але журналіст також має розумітися на швидкості публікацій на різноманітних інформаційних платформах і соцмережах, спеціалізованих форумах, і використовувати пошукові сервіси для підтримки й просування контенту. Таким чином, журналіст має вміти швидко визначити ключові слова, так само швидко розписати матеріал відповідно до груп публікацій матеріалу, який поділяється на текст, аудіоелементи, відеофрагменти та додаткові посилання, а також прописати хештеги, вивести у заголовок основні слова пошуку.

Так оптимізація публікації робиться на достатньо високому рівні, що позначається на якості матеріалів і загальному рівні перегляді інформації, яку публікує журналіст. Описані тонкощі роботи можна визначити лише завдяки практичним навичкам й особистій ініціативності журналіста, оскільки за програмою навчання відповідні моменти часто не прописані.

Отже, забезпечення сталого розвитку журналістики в умовах цифрової епохи передбачає інтеграцію особистісно-орієнтованих і технологічних підходів до формування професійної ідентичності сучасного журналіста.

References

1. Vakansii dlia dystantsiinoi roboty. Redaktor. Zhurnalist, redaktor strichky novyn // Work.UA. Retrieved from: <https://www.work.ua/jobs/4473191/> (Data zvernennia: 28.04.2025).
2. Kym buty: dovidnyk profesii. Zhurnalist // Work.UA. Retrieved from: <https://www.work.ua/career-guide/journalist/> (Data zvernennia: 24.04.2025).
3. Statystyka ta tendentsii shtuchnoho intelektu (ShI) // Jooble.blog. Retrieved from: <https://ua.jooble.org/blog/statystyka-ta-tendencziyi-shtuchnogo-intelektu-shi/> (Data zvernennia: 22.04.2025).

4. Ukrainski media ta shtuchnyi intelekt. Yak redaktsii zaluchaiut ShI dlia stvorennia kontentu? // Instytut masovoi informatsii. Retrieved from: <https://imi.org.ua/monitorings/ukrayinski-media-ta-shtuchnyj-intelekt-yak-redaktsiyi-zaluchayut-shi-dlya-stvorenniya-kontentu-i62217> (Data zvernennia: 24.04.2025).

DOI 10.34132/mspc2025.01.04.18

*Sofia Tomilina
Anna Soloviova*

**PERSONAL INITIATIVE AND JOURNALISTIC CONVICTIONS IN THE DIGITAL AGE: CHALLENGES
AND PROFESSIONAL IDENTITY MARKERS**

The thesis presents a theoretical analysis of the role of personal beliefs and own initiative in the context of professional requirements in the era of ultra-modern technologies using the example of artificial intelligence. It allows us to understand the general level of posing an actual issue in the field of journalism. Own initiative and personal beliefs are not just special qualities of an individual journalist, but necessary characteristics of each journalist in the context of professional requirements of the modern media space and digital society.

The emphasis is on the importance of comprehensive training and live communication in order to cultivate the appropriate qualities that will make the information text meet the requirements and requests of modern readers, and will allow us to focus the formulation of the problem on its solution by focusing on the requirements and main problems of the media space of today.

Keywords: digital technologies, artificial intelligence, journalist, professional standards, competitiveness, personal beliefs, initiative, digitalization, requirements, skills, adaptation.

Відомості про авторів / Information about the Authors

Софія Томіліна, студентка 448 групи Чорноморського національного університету імені Петра Могили, м. Миколаїв, Україна. E-mail: siiasia713@gmail.com.

Sofia Tomilina, student of group 448 of Petro Mohyla Black Sea National University, Mykolaiv, Ukraine. E-mail: siiasia713@gmail.com.

Соловійова Анна, к. політ. наук, доцент кафедри журналістики факультету політичних наук Чорноморського національного університету імені Петра Могили, м. Миколаїв, Україна. E-mail: soloan2003@gmail.com, orcid: <https://orcid.org/0000-0003-0524-287X>

Soloviova Anna, PhD in Political Science, Associate Professor of Department of Journalism, Faculty of Political Science, Petro Mohyla Black Sea National University, Mykolaiv, Ukraine. E-mail: soloan2003@gmail.com, orcid: <https://orcid.org/0000-0003-0524-287X>

© С. Томіліна, А. Соловійова
19.05.2025.

Стаття отримана редакцією